

VILDE-NIMELISEST KIRJANDUSPREEMIAST

2.

ENDEL MOLOTOK

Suurem osa preemiaga hinnatud töödest kuulub proosa valdkonda (nii suur- kui väikevorm), lüürika osas on ainsaks esindajaks Hando Runnel oma esikkoguga «Maa lapsed», mis anti välja kassetis «Noori autoreid» 1964. aastal. Eepika osas jagunevad teosed žanri järgmiselt: üksteist romaani, kaks jutustustekogu ja kaks publitsistikaraamatut. Romaanide ainekust pärineb enamikul juhtudel lähemast või kaugemast minevikust («Puud olid, puud olid hellad velled», «Seitse tähte taeva Sõelas», «Härgamisi», «Maa ja rahvas», «Kuradilill»). Kuid ka nüüdisaega käsitlevates teostes on tagasisivaateid minevikku («Ukuaru», «Kivid ja leib»). Eepika lühivormid ja publitsistika on tänapäeva puudutavate probleemidega («Koputa kollasele aknale», «Meretagune asi», «Tähed allikas», «Tere õhtust. Kuidas elate?»).

1965. aastal anti majandi aukiri Osvald Toomingale romaani «Kaksteist aastat» eest ning 1966. aastal sai aukirja ja rahalise preemia kirjandusteadlane Villem Altoa Eduard Vilde monograafia eest. Tunnustavalt leidsid 1984. aastal äramärkimist Minni Nurme ja noore autori Sulev Kübarsepa südamlikud värsid.

Kirjanduspreemia suuruseks oli algselt 500 rubla, kuid 1978. aastal tõsteti see 800 rublani.

Kirjanduspreemia määramise kõigi kahekümne koostumise protokollid on kirja pannud majandi kauaaegne sekretär, oma töös ääretult kohusetruu Rita Bork.

Kolhoosnikute esindajatena on kirjanduspreemia saamislooga ja selle määramisega vahetult seotud olnud Pajusti raamatukogu kauaaegne juhataja Emma Tamm (kuni surmani 1983. aasta novembris) ja kolhoosi üks asutajaliikmetest, Koeraveres olnud «Majaka» kolhoosi esimene esimees Heinrich Nürkse.

LAUREAADID

Vilde-nimelise kirjanduspreemia esimeseks laureaadiks sai **Rudolf Sirge**, kelle ajalooliselt tõetruu, rahva suhtumist maasse näitav romaan «Maa ja rahvas», kus peatähelepanu pööratud meie talurahvale pöördelise tähtsusega sündmustele, sai kolhoosnikutele väga lähedaseks. Teost loeti suure huviga ning mõeldi tagasi murranguaastatele oma kodukohas. Otsus määrata preemia Rudolf Sirgele tehti žürii koosolekul 20. jaanuaril 1965. Kirjanike Liidu esindajad Erni Hiir ja Villem Gross rõhutasid teose suurt kasvatustlikku mõju tänastele põllumeestele, seda eriti suhtumisel maasse ja töötavasse inimesesse.

Preemia anti pidulikult kätte 6. märtsil, samal päeval, kui majandis tähistati Eduard Vilde 100. sünniaastapäeva. Päeval avati Pajustis põliste tammede all Vilde monument (autor A. Vomm), õhtul toimus klubis kirjanikule pühendatud mälestuskoosolek, mille avas tollaegne EKP Rakvere Rajoonikomitee I sekretär Richard Keer ja kus ettekandega esines rahvakirjanik Aadu Hint. Majandi juhatuses esimees August Lepasaar andis osavõtjate tugeva aplausi saatel kolhoosi kirjanduspreemia üle Rudolf Sirgele.

Kirgliku kalamehena loovutas Rudolf Sirge temale antud preemia kalakasvanduse rajamiseks looduslikult kaunisse paika Aravusel.

Majandi kalakasvanduse tollaegne juhataja, bioloogiakandidaat Ilme Post meenutab:

«Pikki aastaid seisis Rudolf Sirge Eesti NSV Kalaspordi Föderatsiooni Presiidiumi eesotsas, juhtides ligi 30 tuhandelist kalasportlaste armeed. Oma sellealases tegevuses aetas ta pearõhu meie veekogude kalarikkuste tõstmisele. 1965. aasta kuulutati kalaspordiaastaks loosungi all: «Ilma kalata pole kalasporti. Kes kala ei kasvata — see ka kala ei püüa.» Seepärast jättiski Sirge kolhoosi kirjanduspreemia 1965. aastal Aravusele rajatava forellikasvanduse «hambarahaks».

1974. aastal, kirjaniku 70. sünniaastapäevaks, otsustasime Aravuse kalamajandi territooriumile asetada tagasihoidliku mälestusmärgi — põllukivile paigaldatud bareljeefi. Asukoha mälestusmärgile valisime nii, et ühele käele jääks looduslik forellijõgi, kus elavad jõeforell ja harjus, ja teisele käele NSV Liidu üks intensiivsema kalakasvatussüsteemiga forellikasvandus. On saanud traditsiooniks, ei ilusate ilma-de aegu meelitab Aravuse kaunis loodus siia pikki pulmaronge. Noorpaar toob oma esimese ühise lillekimbu kirjaniku mälestuskivi juurde. Argipäevadel õitsevad siin lihtsad lilled — pargiroos, murtudsüda, meelespealill. Aravuse ümbrust hooldavad tööka inimese käed, inimese omad, kes mõistab maa ja rahva tähtsust ja suurust nii, nagu seda mõistis meie esimene laureaat Rudolf Sirge.»